

HÖÖK Kreditjelentés 2020¹

¹ 2021. január 30-i javított változata.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	3
Mi az a kreditrendszer?	5
Mi az a HÖOK Kreditjelentés?.....	6
A TANULMÁNYI ÖSZTÖNDÍJRŐL ÉS AZ ÁTSOROLÁSRÓL	10
Tanulmányi ösztöndíj: ahány egyetem, annyi út.....	11
Helyzetkép.....	14
Jövőkép.....	15
Átsorolás: a lemorzsolódás előszobája.....	16
Helyzetkép.....	16
Jövőkép.....	22
A FELŐOKTATÁSI KÉPZÉSEK TARTALMA ÉS MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSA	25
Helyzetkép.....	26
Jövőkép.....	28
KREDITELISMERTETÉS ÉS MOBILITÁS.....	29
Helyzetkép.....	30
Jövőkép.....	32

Bevezetés

„A felsőoktatásban a képzés szervezése, az elvégzett tanulás jóváírása (adminisztrálása) kreditekben történik. A kredit először a közoktatásban jelent meg (az Egyesült Államokban), onnan szivárgott be a felsőoktatásba, hogy aztán az 1970-80-as években először Angliában, majd az 1990-es évektől az egész kontinentális Európában is elterjedjen. Az Erasmus program részeként 1989-ben került bevezetésre az európai kreditátviteli és -gyűjtési rendszer (European Credit Transfer and Accumulation System; ECTS) azzal a céllal, hogy a hallgatók a külföldi tanulmányaik alatt szerzett krediteket hazai intézményükbe való visszatérésük után beszámíttathassák. Az 1999-es Bolognai Nyilatkozatban az ECTS a bolognai folyamatban részt vevő országok által elérendő fő célok között szerepelt.² A folyamat során megvalósult reformoknak köszönhetően az ECTS az Európai Felsőoktatási Térség (European Higher Education Area, EHEA) egyik fő eszközévé vált. Az EHEA legtöbb országában az ECTS szolgál nemzeti kreditrendszerként is.

Magyarországon a felsőoktatási rendszer ezen eszközének felhasználását az Országgyűlés 1995-ben hozott határozat tette lehetővé azt követően, hogy már a 90-es évek elején voltak kísérletek egyes felsőoktatási intézményekben kredit jellegű rendszerek bevezetésére. Az európai kreditátviteli rendszer tényleges átvételéről egy 1998. évi, ill. az azt módosító 2000. évi kormányrendelet döntött.³ A kreditrendszer bevezetését sok, de talán mégsem elégséges, vagy nem jól szervezett vita és vizsgálódás kísérte. Intézményi, kormányzati törekvések, kutatók, kutatások (pl. Oktatáskutató Intézet), pályázatok, támogatások, a kreditrendszerrel kapcsolatos véleményeknek helyet adó médiumok (pl. Magyar Felsőoktatás, honlapok) tevékenységének összehatásaként jutott el a magyar felsőoktatás 2003. szeptemberére oda, hogy az országos ECTS-re épülő kreditrendszer (legalább formálisan) valamennyi állami, ill. állami engedéllyel rendelkező felsőfokú alapképzést folytató intézményben megvalósult.

² Kreditrendszer – mint amilyen az ECTS rendszer – bevezetése, amely a legmegfelelőbb módon elősegíti a legszélesebb hallgatói mobilitást. Legyen lehetőség a kreditek megszerzésére felsőoktatáson kívüli, például az élethosszig való tanulás keretei között, feltéve, hogy azt felsőoktatási intézmények is elfogadják. – részlet a Bolognai Nyilatkozatból. Az európai felsőoktatási térség Európa oktatási minisztereinek közös nyilatkozata Bologna, 1999. június 19. <http://www.nefmi.gov.hu/felsooktatas/tudastar/bolognai-nyilatkozat> (Letöltés ideje: 2020. 02. 11.)

³ 90/1998. (V. 8.) után az 200/2000. (XI. 29.) Korm. rendelet a felsőoktatási tanulmányi pontrendszer (kreditrendszer) bevezetéséről és az intézményi kreditrendszerek egységes nyilvántartásáról

Az európai uniós kötelezettségek közül legkorábban bevezetett kreditrendszer támogatására 1998-ban jött létre az Országos Kredittanács. Fontos munkája ellenére, a pénz és jogosítványok híján súlytalanná váló szervezet 2012-ben megszűnt, és azóta a kreditrendszerrel kapcsolatos kérdések egységes kezelésére nincs dedikált intézménye a magyar felsőoktatásnak.”⁴

A 2019-ben fennállásának harmincéves évfordulóját ünneplő Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája korábban delegálti szinten képviseltette magát a Kredittanács munkájában, és azóta is feladatának érzi, hogy a szintén 30. születésnapját ünneplő ECTS kreditrendszer hazai implementációját vizsgálat alá vegye a hallgatói érdekképviselő szemszögéből.

⁴ Lásd következő lábjegyzet.

Mi az a kreditrendszer?

„Az ECTS segíti a képzési programok tervezését, leírását és megvalósítását, továbbá integrálja a különböző tanulási formákat az élethosszig tartó tanulás érdekében, és a képesítések, valamint a tanulmányi időszakok elismerésének megkönnyítése révén támogatja a hallgatók mobilitását. Az ECTS minden programban alkalmazható annak jellegétől (tantermi, munkaalapú, távoktatás) és a hallgatók státuszától (nappali tagozatos vagy részidős) függetlenül, valamennyi tanulási kontextusban (formális, nem formális, informális).

Az ECTS egy hallgatóközpontú kreditgyűjtési és kreditátviteli rendszer, amely a tanulási, tanítási és értékelési folyamatok átláthatóságának elvére alapul. Célja a képzési programok és a hallgatói mobilitás megtervezésének, végrehajtásának és értékelésének támogatása, a tanulási eredmények, képesítések és tanulmányi időszakok elismerésének biztosításával. Az ECTS-kreditek a meghatározott tanulási eredmények és az azokhoz kapcsolódó tanulási munkamennyiség (munkateher) alapján adják meg a tanulás mennyiségét. Egy nappali tagozaton teljesített tanév vagy annak megfelelő időszak tanulási eredményeihez és munkaterheléséhez 60 kreditet kell rendelni. Ez általában több képzési elem között oszlik meg, melyekhez a tanulási eredményeknek és a munkaterhelésnek megfelelő mennyiségű kredit allokálódik. Az ECTS-kreditek értékét általában egész számmal kell kifejezni.

Az EHEA legtöbb országában az ECTS szolgál nemzeti kreditrendszerként. A világ más tájain is egyre több intézmény használja, illetve összevethető kritériumok alapján sikeresen alkalmazzák a helyi kreditrendszerekkel való kapcsolatépítésben. Az ECTS ezzel hozzájárul az oktatás növekvő globális dimenziójához is.”⁵

⁵ Az első két fejezet Derényi András, Simon Mária (2016): Tanulásszervezés, -elismerés és átjárhatóság a felsőoktatásban. Útmutató az európai kreditrendszer alkalmazásához Budapest, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 175 p.: <http://ofi.hu/kiadvany/tanulasszervezes-tudaselismeres-es-atjarhatosag-felsooktatásban> (letöltés ideje: 2020. 02. 11.) kiadványa alapján készült. Az összefoglaló a Tempus Közalapítvány tájékoztató oldalán is olvasható Derényi András szerkesztésében: <https://tka.hu/nemzetkozi/10088/kreditrendszerek-ects-kreditelismeres-kreditatvitel><https://tka.hu/nemzetkozi/10088/kreditrendszerek-ects-kreditelismeres-kreditatvitel> (Letöltés ideje: 2021. 01. 30.)

Mi az a HÖÖK Kreditjelentés?

A HÖÖK 2019. január 1-én hivatalba lépő új elnöksége a jubileumi évforduló kapcsán egy 30 pontos akciótervet fogalmazott meg,⁶ mely projektek kiválasztásakor kézenfekvő volt a kreditrendszer részletes vizsgálata. A HÖÖK Elnöksége az elmúlt 10 évben kiemelten és komplex módon nem foglalkozott a magyar felsőoktatási rendszer alapjaként is definiálható keretrendszerével, egyes részterületeit azonban már a korábbi szakmai-érdekképviseleti anyagaink is érintették.⁷

A 2019-es esztendőben a magyar felsőoktatás más stakeholderei is érzékelték, hogy a kreditrendszer egyes szegmensei nagyobb figyelmet érdemelnének. Másfél éves alapos és kimerítő egyeztetéseket követően elkészült a Magyar Rektori Konferencia Kreditelismertetési jelentése, melyet 2019. május 15-én egyhangúan fogadott el az MRK Plénuma.⁸ A jelentés, amely egy vezetői összefoglalón túl a kreditelismerés javításának lehetőségeit, a nehézségeket, jó gyakorlatokat, megoldási lehetőségeket vázolja a felsőoktatási szereplők számára. Az ajánlások a felsőoktatási intézmények, a Magyar Rektori Konferencia, az EMMI és a MAB számára szólnak.

A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 94/2018. (V. 22.) Korm. rendelet 2019. július 26-i módosítása értelmében 2019. szeptember 1-től az Innovációs és Technológiai Minisztériumhoz (ITM) került át a felsőoktatás irányítása.⁹ A kormány döntésének indoklása alapján erre a versenyképesség javítása miatt van szükség, illetve így garantálható a kutatás és az innováció hatékony irányításának feltétele. A bekövetkezett fenntartóváltás után Palkovics László innovációs és technológiai miniszter több nyilatkozatában is megerősítette, hogy szeretnék áttekinteni a Bologna folyamat elindítása után keletkezett tapasztalatokat és

⁶ A 30 év-30 projekt akcióterv pontjait részletesen lásd: <https://hook.hu/hu/velunk-tortent/30-ev-30-projekt-2501> (Letöltés ideje: 2020. 02. 11.)

⁷ Szemléletváltást a Tanárképzésben! 2019. <https://hook.hu/hu/felsooktatas/szemleletvaltast-a-tanarkepzesben-> (Letöltés ideje: 2020. 02. 11.); 21 pont a XXI. századi bölcsészképzésért. 2019. <https://hook.hu/hu/felsooktatas/21-pont-a-xxi-szazadi-bolcseszkepzesert> (Letöltés ideje: 2020. 02. 11.)

⁸ MRK Kreditelismertetési Jelentés. 2019. <http://www.mrk.hu/2019/05/24/elkeszult-a-kreditelismeresi-munkacsoport-jelentese/> (Letöltés ideje: 2020. 02. 11.)

⁹ https://kancellaria.bme.hu/hirek/20190904/fenntarto_valtas

a képzési portfóliót is.¹⁰ Ezen revíziós folyamat 2019 őszén Bódis József államtitkár és Horváth Zita helyettes államtitkár vezetésével és a MRK Szakbizottságainak bevonásával kezdődött meg. A folyamat során áttekintésre kerül a felsőoktatási szakjegyzék, a szaklétesítési eljárás rendszere, egyes szakokon az alap- és mesterszakok időtartamának módosítása, valamint időszerűnek látjuk egyes szakokon a képzés tartalmának módosítását, és a Képzési és Kimeneti Követelmények áttekintését is.

A HÖOK Elnöksége az előttünk álló feladat nagyságát érzékelve egy intézményi és tudományterületi szinten is reprezentatív munkacsoportot állított fel, hogy felkészülten és komplexen tudjuk áttekinteni azt, hogy mit is érzékelnek a magyar hallgatók a kreditrendszerből 2019-2020 fordulóján.

¹⁰ https://hvg.hu/itthon/20190828_Palkovics_bejelentette_felulvizsgalhatjak_az_egyetemi_szakokat (Letöltés ideje: 2020. 02. 11.)

Név	Titulus	Intézmény, szakterület
Kovács Péter	HÖÖK elnökhelyettes, munkacsoport vezető	PTE, bölcsészettudományok
Jancsó András	HÖÖK tudományszervezésért és kutatásért felelős elnökségi tag	PPKE, társadalomtudományok
Kosztrihán Dávid	HÖÖK Külügyekért felelős elnökségi tag	NKE, államtudományok, jogtudományok
Horváth Mihály	HÖÖK Innovációs ügyekért felelős elnökségi tag	ELTE, gazdaságtudományok
Pekár Zoltán	HÖÖK Szervezetfejlesztésért felelős elnökségi tag	BME, műszaki tudományok
Jakab Gergő	DE TTK HÖK elnök, Természettudományos Hallgatók Szövetsége	DE természettudományok
Áder Nikolett	ELTE BTK HÖK alelnök, Bölcsész Hallgatók Szövetsége	ELTE, pedagógusképzés
Varga Levente Tamás	SZTE BTK HÖK elnök, Bölcsész Hallgatók Szövetsége	SZTE, bölcsészettudományok, pedagógusképzés
Dallman Kristóf	PPKE EHÖK elnök, Nem Állami Felsőoktatási Intézmények Régiója	PPKE, nem állami fenntartású intézmények képvisellete
Stubnya Bence	SE HÖK elnöki megbízott	SE, orvos- és egészségtudományok
Budai Marcell	HÖÖK Kommunikációs vezető	kommunikációs stratégia

A munkacsoport tagjaival 2019. július 16-17-én egy projektkonferencia keretében tisztáztuk a szakmai áttekintő anyag fókuszpontjait.¹¹ A témacsoportok létrehozása után a munkacsoport több mikroteamben folytatta a munkát, és az egyes fejezetfelelősök segítségével mértük fel a jelentés pilléreit. A mikroteamekben megfogalmazott javaslatok mentén, kommunikációs szakemberek bevonásával egy hallgatói kérdőívet állítottunk össze: a *Többet ér a kredited!* - kampány keretében végül 7442 választ kaptunk jelenleg is aktív felsőoktatási tanulóktól. A kérdőív szabad szavas részeit is felhasználva eredményeink a végleges anyagba teljes mértékben beépítésre kerültek.

¹¹ Munkánkat a releváns felsőoktatási szakirodalom áttekintésével kezdtük meg, a teljes igénye nélkül:

- Derényi András, Simon Mária (2016): Tanulásszervezés, -elismerés és átjárhatóság a felsőoktatásban. Útmutató az európai kreditrendszer alkalmazásához. Budapest, Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet.
- Derényi András, Temesi József (2016): Magyar felsőoktatás 1988-2014 között. Budapest, Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet.
- Derényi András, Temesi József (2008): Kreditrendszer és minőségbiztosítás. *Educatio*, Vol. 62. No. 1. pp. 64–7.
- Dr. Szitás József (2003): A kreditrendszer kialakulása a felsőoktatásban, bevezetése Magyarországon, hasznosítható tapasztalatok a szakképzés számára. Budapest.

MIT ÉRZÉKELNEK A HALLGATÓK A KREDITRENDSZERBŐL?

A TANULMÁNYI ÖSZTÖNDÍJRÓL ÉS AZ ÁTSOROLÁSRÓL

Tanulmányi ösztöndíj: ahány egyetem, annyi út

„A tanulmányi ösztöndíj célja a hallgatók tanulmányi eredményeinek elismerése, valamint jövőbeli motivációként is szolgál a további kiváló teljesítmények eléréséhez. Tanulmányi ösztöndíj annak az államilag támogatott, teljes idejű képzésben résztvevő hallgatónak járhat, aki az adott képzésen már rendelkezik legalább egy lezárt félévvel. A hallgatók eredményét intézményenként megállapított szempontrendszer szerint rangsorolják. Azt, hogy pontosan mi alapján döntenek, az egyetemek határozhatják meg: van, ahol csak a tanulmányi átlag számít, máshol ezt az egyes tárgyak kreditértékével súlyozzák, és van, ahol a teljesített kreditek számát is figyelembe veszik.” – foglalja össze a tudnivalókat az ELTE hivatalos weboldalán.¹² „A tanulmányi ösztöndíj egy tanulmányi félév időtartamára adható, legfeljebb a hallgatók rangsorolás szerinti első 50%-ának, akik teljesítették az intézmények által meghatározott feltételeket az azt megelőző félévben. A tanulmányi ösztöndíjat mindig egy félévre (5 hónapra) határozzák meg, a havi összeg nem lehet alacsonyabb a hallgatói normatíva 5 százalékánál.”¹³

A számítási alapként használt átlagtípusokon felül a számítás módjában is eltérések mutatkoznak az intézményekben. Ezekben belül jelentős strukturális és elvi különbségeket mutató számítási módokat találtunk, melyek közül a munkacsoport az alábbi 3 példával foglalkozott részletesen:

1. A legtöbb intézmény egy egyszerű számítási módot használ, mely során első lépésként külön-külön meghatározásra kerül a hallgatók féléves átlaga, (melyet sok esetben tovább súlyoznak a tárgyak kreditértékével, és az elvégzett/előírt kreditek arányával). Ezen átlagok mentén kialakul a homogén hallgatói csoportokon belül egy sorrend, majd a csoporton belül a felső 50%-nál (vagy amennyiben az intézmény ennél alacsonyabb százalékot határoz meg, úgy aszerint) húzzák meg a határt. A határ felett lévő hallgatók között az intézmény

¹² Teljesítményalapú ösztöndíjak. ELTE.hu https://www.elte.hu/teljesitmenyalapu_ostzondijak (Letöltés ideje: 2021. 01. 30.)

¹³ Emelkedik a hallgatói normatíva. 2018. 12. 07. Eduline.hu https://eduline.hu/felsooktatas/20181207_hallgatoi_normativa (Letöltés ideje: 2021. 01. 30.)

által meghatározott arányosság (legtöbb esetben lineáris arányosság) szerint sávokat hoznak létre, mely sávokhoz ösztöndíjértékeket allokálnak. Ez a számítási módszer az ösztöndíjrendszer születése óta része a magyar felsőoktatásnak, hiszen kézzelfogható, és a hallgatók részéről is könnyen átlátható. Mindazonáltal jelentős kritikaként jelenik meg, hogy számtani közép (átlag) csak olyan sorozat esetén értelmezhető, ahol a sorozat pontjai ugyanolyan messze állnak egymástól. Az osztályzás esetén ez nem áll fenn, hiszen a 4-es osztályzat nem ugyanolyan messze van a 3-as osztályzattól, mint a 2-es az 1-estől, sőt igazából nincs két 4-es osztályzat, mely ugyanolyan messze lenne egy 3-astól. Csak annyit lehet megállapítani, hogy a 4-es jobb, mint a 3-as, és a 2-es pedig jobb, mint az 1-es. További probléma a módszerrel, hogy ha két tantárgy ugyanolyan kreditértékű, melyekből az egyik féléves összesített átlaga 4,2 másiké pedig 2,6, akkor a számítási módszer ugyanannyira jutalmazza azt a hallgatót, aki mindkettőből 4-est szerzett, annak ellenére, hogy az első tantárgytárgyból nehezebb volt ugyanazon osztályzat megszerzése. Elsősorban emiatt a két probléma miatt kijelenthető, hogy bár a számítási módszer könnyen átlátható, és kiszámítható, de nem a legigazságosabb.

2. Jelenleg az Eötvös Loránd Tudományegyetem, és Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem egyes karain használják az úgynevezett tantárgyalapú ösztöndíjszámítást. A számítási módszer a teljes kari (vagy akár egyetemi) közeget egy homogén csoportban kezeli, és a tantárgyakhoz allokálja az ösztöndíjforrást, melyet a tantárgyak kreditszámával, a tantárgyat felvett hallgatók számával, vagy akár a tantárgy adott féléves összesített átlagával súlyozza. Utóbbi azért kifejezetten előnyös, mivel minden félévben az eredmények alapján dönti el, hogy az adott tárgy mennyire volt „nehéz”, ennek megfelelően egy ugyanakkora kreditszámú, de alacsonyabb összesített átlagú tantárgyat helyesen értékeli „nehezebb” tárgyként, így nagyobb összeget allokál hozzá. Másik megoldás ugyanezen eredmény eléréséhez, hogy a tárgyak közötti súlyozásnál csak a kreditszámot, és a tárgyat felvett hallgatók számát veszi figyelembe, viszont az alacsonyabb összesített átlagú tantárgyaknál, a tantárgyon belüli összegelosztást szélesebb szórással végzi, ezzel biztosítva, hogy ha a hallgató egy

„nehezebb” tantárgynál jó eredményt ér el, úgy arányaiban nagyobb összeget kap, mint egy „könnyebb” tantárgynál. A tantárgyon belüli ösztöndíjelosztást a hallgató eredményének mediánhoz viszonyított elhelyezkedése alapján kerül meghatározásra, melyek tantárgyankénti összedásával kialakul, hogy a hallgató mennyi ösztöndíjra jogosult. Az így létrejött sorrend felső 50%-nál (vagy az egyetem által meghatározott alacsonyabb százaléknál) meghúzzák a határt, a határ alatti felszabadult keretet pedig az első körben a felső 50%-hoz allokált ösztöndíjakkal arányosan osztják szét ezen hallgatók között.

A számítási módszer kifejezett előnye, hogy mindig az adott félév eredményéhez mérí a tantárgyakon belüli teljesítményt, valamint az egyéni átlag számolásának elhagyásával egy lényegesen igazságosabb rendszer. Mindazonáltal a tényleges számítást rendkívül bonyolult végrehajtani, továbbá a hallgatók részéről is jelentős energiabefektetéssel járna, hogy átlássák a módszert.

3. A hallgatóknak egyre nagyobb az igénye, hogy a felsőoktatás minden területén, legyen szó oktatásról, szociális juttatásokról, kollégiumokról, hallgatói szolgáltatásokról, szeretnék minél előbb tudni, hogy mire számíthatnak. Ennek érdekében alakult ki a harmadik példa, mely egy előre meghatározott sávozás alapján osztja szét az ösztöndíjakat. Jelenleg a Debreceni Egyetem az egyik, amely évek óta használja ezt a módszert. A félév elején meghatározásra kerül a hallgatói létszámok alapján a sávok százalékos elosztása, és a hozzá tartozó ösztöndíjak. A hallgatók a félév elején kapnak arról tájékoztatást, hogy az adott homogén csoport például felső 5%-a 28.000 Ft ösztöndíjra számíthat, a következő 10 %-a 24.000 Ft-ra, és így tovább. Ezen rendszer továbbfejlesztett változatát vezette be az Semmelweis Egyetem 2020 tavaszától, mely során nem csak a százalékokat határozzák meg előre a hozzá tartozó ösztöndíjakkal, hanem konkrét átlagok szerint, pl. 4,81-5.00 közötti átlag 28.000 Ft. Ezt a korábbi évek kumulált adatai alapján vetíti előre az intézmény. Ez méginkább megkönnyíti a hallgatók számára az anyagi helyzetük tervezhetőségét, hiszen fél évvel előre látják, hogy milyen átlagot kell teljesíteniük ahhoz, hogy adott összegű ösztöndíjban részesüljenek. Mindazonáltal hátránya a százalékos sávozással szemben, hogy amennyiben egy

nagy kredites tantárgy összesített átlagában egyik félévről a másikra jelentős változás következik be, úgy az előzetes meghatározás végrehajthatatlanná válhat.

Mivel mindhárom számítási módszer jelentősen eltérő jellegű, így a munkacsoport konklúzióként azt fogalmazta meg, hogy célszerű lenne a számítási módok pontos ismertetésével, és azok előnyeivel ajánlásokat megfogalmazni az egyetemek számára, akik értékrendjük alapján eldöntik, hogy melyik módszert választják, vagy amennyiben felmerül egy országosan egységes számítási módszer kiválasztása, úgy azt egy hallgatói felmérésnek kell megelőznie.

Helyzetkép

Az elmúlt években a magyar hallgatók számára elérhető állami felsőoktatási ösztöndíjak területén több ösztöndíjtípus esetén tehetünk említést jelentősebb átalakításról és/vagy forrásbővítésről. 2016 szeptember 1-től a doktorandusz hallgatók ösztöndíja képzésük első két évében havonta 140.000 Ft-ra, míg képzésük utolsó két évében havi 180.000 Ft-ra emelkedett. Ezt további egyszeri 400.000 Ft-os összeg egészíti ki a doktori oklevél megszerzése esetén. A korábbi köztársasági ösztöndíj helyébe lépett nemzeti felsőoktatási ösztöndíj a 2017-es évtől a korábbi évi 340.000 Ft-os ösztöndíj helyett 400.000 Ft-ra nőtt. A Klebelsberg Képzési Ösztöndíj Program, a Magyar Sportcsillagok Ösztöndíj, valamint az Új Nemzeti Kiválóság Program keretén belül elnyerhető ösztöndíjak is új forráslehetőséget biztosítanak a felsőoktatási hallgatók számára. A Kormány 160/2017. (VI. 28.) számú rendeletével hozta létre a Michalicza-ösztöndíjprogramot, amellyel a felsőfokú végzettséggel már rendelkező ápolókat támogatja a mesterfokozat és okleveles ápoló szakképzettség megszerzésében. Megjelent a vidéki egyetemeken jogi tanulmányokat folytató hallgatókat támogató kiválósági és tanulmányi jogász ösztöndíj is, amely a tanulmányi eredmények mellett a szakmai tevékenységet is értékeli. 2018 tavaszán a HÖÖK Jövőkép programjának eredményeképpen megállapodás született a hallgatói normatíva kétütemű emeléséről, így 2020. február 1-től a felsőoktatási ösztöndíjak forrásaként szolgáló hallgatói normatíva 166.000 forintra emelkedett. Az így 40%-kal emelkedő hallgatói ösztöndíjak azonban komoly felelősséget is terhelnek az

intézményi hallgatói önkormányzatokra. A 2011. évi Nemzeti felsőoktatási törvény értelmében ugyanis a felsőoktatási intézmény a hallgatói juttatásokhoz rendelkezésre álló forrásokot teljesítmény alapú és szociális alapú ösztöndíj kifizetésére használhatja fel, melyek esetén a 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet a felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről (a továbbiakban: Rendelet) alapján ezen források eljárási rendjéről valamint a Térítési és Juttatási Szabályzat (a továbbiakban: TJSZ) keretében a Hallgatói Önkormányzat egyetértési joggal rendelkezik.¹⁴

Jövőkép

A Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája már a 2017-es Jövőkép programjának keretében megfogalmazta, hogy a felsőoktatási hallgatók számára az elvégzett tanulmányi teljesítmény alapjául szolgáló ösztönzés nem kiszámítható, nem egyértelmű, nem követhető. A magyar felsőoktatás ösztöndíj-rendszere továbbá egyenlőtlen képet mutat az önköltséges, illetve az állami ösztöndíjas hallgatók között. Az önköltséges hallgatók számottevő része nem részesül sem teljesítményalapú, sem szociális alapú ösztöndíjban, amely jelentősen megnehezíti megélhetési körülményeit. Ezáltal amellet, hogy önköltségük finanszírozása jelentős terhet ró a hallgatóra, illetve annak családjára, jövedelem kiegészítésre, munkavállalásra kényszeríti az önköltséges hallgatókat.

- Javasoljuk ezért egy munkacsoport felállítását a HÖÖK és az MRK részvételével, az Felsőoktatásért felelős Helyettes Államtitkárság vezetésével, az általános vizsgálat szempontrendszerének, ütemezésének meghatározására.
- Az új térítési és juttatási rendeletben javasolt előírni, hogy az önköltség legalább 5%-át az intézmények kötelesek az önköltséges hallgatók tanulmányi alapú juttatására elkülöníteni, továbbá meg kell határozni ennek elosztásának elveit az állami ösztöndíjas hallgatók tanulmányi ösztöndíjának elveivel összhangban.

¹⁴ Kivételt képez ez alól a Nemzeti Közzolgálati Egyetem speciális jogállására tekintettel.

- Az intézményi érdekképviseleti munkát segítettő a továbbiakban vállaljuk egy jógyakorlatok tárának elkészítését, ahol bemutatjuk néhány intézmény eltérő tanulmányi alapú ösztöndíj számítási módját.

Átsorolás: a lemorzsolódás előszobája

„A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény előírásai szerint a magyar állami ösztöndíjas és az önköltséges képzésre történő felvétel nem jelent végleges és változtathatatlan finanszírozási kategóriát senki számára. Ennek megfelelően tehát felvétel esetén a magyar állami ösztöndíjas képzésben való részvétel az első tanévre szól. Az akkori joghelyzet szerint akkor folytathatta a hallgató magyar állami ösztöndíjas képzésben a tanulmányait, ha a felsőoktatási intézményben adott képzési időszakra előírt – minimálisan meghatározott számú – kreditet összegyűjtötte, illetve elérte az intézmény szervezeti és működési szabályzatában megállapított tanulmányi átlagot. Természetesen ellenkező irányú átsorolás is lehetséges volt, és jelenleg is lehetséges, hogy a legjobb teljesítményt elérő önköltséges hallgatók átkerülhetnek a „megüresedett” magyar állami ösztöndíjas helyekre. Ez a szabály arra ösztönöz mindenkit, hogy a lehető legjobb teljesítményt nyújtsa tanulmányai során. Az átsorolás úgy történik, hogy a tanév végén az adott felsőoktatási intézmény rangsort állít fel a hallgatók tanulmányi teljesítményét figyelembe véve, és a Tájékoztató megfelelő fejezetében részletezett esetekben átsorolja a hallgatókat az eltérő finanszírozási formák között. Az át nem sorolt hallgatók ugyanabban a finanszírozási formában folytatják tanulmányaikat a következő tanévben, mint az azt megelőzőben. Az átsorolásról szóló döntést a felsőoktatási intézménynek minden év július 31. napjáig, tanévenként egyszer kell meghoznia.” – foglalja össze az Oktatási Hivatal tájékoztatójában a finanszírozási formák közti átjárhatóságot.¹⁵

Helyzetkép

¹⁵ Átjárás a finanszírozási formák között. Felvi.hu
https://www.felvi.hu/felveteli/jelentkezes/koltsegek_es_juttatasok/atjaras_a_finansz_formak_kozt (Letöltés ideje: 2021. 01. 30.)

A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény szabályozza tanulmányi teljesítményhez kötött átsorolás rendjét a 48. § (2) bekezdésében. A törvény ezen előírása a hatálybalépés (2012. szeptember 1.) óta többször változott.

48. § (1) A hallgatót magyar állami (rész)ösztöndíjas vagy önköltséges képzési formára kell besorolni. A 48. § (2) bekezdésének

2012. szeptember 1 és 2015. augusztus 31. között hatályos szövege:

(2) A felsőoktatási intézmény tanévenként köteles önköltséges képzésre átsorolni azt a magyar állami (rész)ösztöndíjjal támogatott képzésben részt vevő hallgatót, aki az utolsó két olyan félévben, amelyben hallgatói jogviszonya nem szünetelt, nem szerezte meg legalább az ajánlott tantervben előírt kreditmennyiség ötven százalékát, illetve az intézmény szervezeti és működési szabályzatában ajánlott tanulmányi átlagot, továbbá azt, aki a 48/D. § (2) bekezdés szerinti nyilatkozatát visszavonja.

2015. szeptember 1. és 2017. augusztus 31. között hatályos szövege:

(2) A felsőoktatási intézmény tanévenként köteles önköltséges képzésre átsorolni azt a magyar állami (rész)ösztöndíjjal támogatott képzésben részt vevő hallgatót, aki az utolsó két olyan félév átlagában, amelyben hallgatói jogviszonya nem szünetelt, illetve nem a 81. § (3) és (4) bekezdésében meghatározott külföldi képzésben vett részt, nem szerzett legalább tizennyolc kreditet, és nem érte el az intézmény szervezeti és működési szabályzatában - a Kormány rendeletében meghatározottak szerint - megállapított tanulmányi átlagot, továbbá azt, aki a 48/D. § (2) bekezdése szerinti nyilatkozatát visszavonja.

2017. szeptember 1-től hatályos szövege:

(2) A felsőoktatási intézmény tanévenként köteles önköltséges képzésre átsorolni azt a magyar állami (rész)ösztöndíjjal támogatott képzésben részt vevő hallgatót, aki az utolsó két olyan félév átlagában, amelyben hallgatói jogviszonya nem szünetelt, illetve nem a 81. § (3) és (4) bekezdésében meghatározott külföldi képzésben vett részt, nem szerzett legalább tizennyolc

kreditet, vagy nem érte el az intézmény szervezeti és működési szabályzatában - a Kormány rendeletében meghatározottak szerint - megállapított tanulmányi átlagot, továbbá azt, aki a 48/D. § (2) bekezdése szerinti nyilatkozatát visszavonja.

Árnyalják a 48. § (2) bekezdésében foglaltak végrehajtását a törvény átmeneti rendelkezései, amelyek a 116. § (8) bekezdésében találhatóak és gyakrabban változtak, mint a főszabály.

2015. szeptember 1-től hatályos szöveg:

(8) E törvénynek - az egyes, a felsőoktatás szabályozására vonatkozó törvények módosításáról szóló 2015. évi CXXXI. törvénnyel megállapított - 48. § (2) bekezdésében meghatározott feltételeket a 2016. augusztus 31. után történő átsorolás tekintetében kell alkalmazni.

2016. január 1-től hatályos szöveg:

(8) E törvénynek - az egyes, a felsőoktatás szabályozására vonatkozó törvények módosításáról szóló 2015. évi CXXXI. törvénnyel megállapított - 48. § (2) bekezdésében meghatározott feltételeket a 2016/2017. tanév első félévében tanulmányaikat megkezdő hallgatókra, majd azt követően felmenő rendszerben kell alkalmazni.

2016. szeptember 1-től hatályos szöveg:

(8) E törvénynek - az egyes, a felsőoktatás szabályozására vonatkozó törvények módosításáról szóló 2015. évi CXXXI. törvénnyel megállapított - 48. § (2) bekezdésében meghatározott feltételeket a 2016/2017. tanév első félévében tanulmányaikat megkezdő hallgatókra, majd azt követően felmenő rendszerben kell alkalmazni. A 2015/2016-os tanévben tanulmányait megkezdő, magyar állami ösztöndíjjal támogatott képzésben részt vevő hallgatót, aki az utolsó két olyan félévben, amelyben hallgatói jogviszonya nem szünetelt, nem szerezte meg legalább az ajánlott tantervben előírt kreditmennyiség ötven százalékát, illetve az intézmény szervezeti és működési

szabályzatában ajánlott tanulmányi átlagot, továbbá azt, aki a 48/D. § (2) bekezdés szerinti nyilatkozatát visszavonja, a felsőoktatási intézmény tanévenként köteles önköltséges képzésre átsorolni.

2017. január 1-től hatályos szöveg:

(8) E törvénynek - az egyes, a felsőoktatás szabályozására vonatkozó törvények módosításáról szóló 2015. évi CXXXI. törvénnyel megállapított - 48. § (2) bekezdésében meghatározott feltételeket a 2016/2017. tanév első félévében tanulmányaikat megkezdő hallgatókra kell alkalmazni. A 2016/2017-es tanévet megelőzően tanulmányait megkezdő, magyar állami (rész)ösztöndíjjal támogatott képzésben részt vevő hallgatót, aki az utolsó két olyan félévben, amelyben hallgatói jogviszonya nem szünetelt, nem szerezte meg legalább az ajánlott tantervben előírt kreditmennyiség ötven százalékát, illetve az intézmény szervezeti és működési szabályzatában ajánlott tanulmányi átlagot, továbbá azt, aki a 48/D. § (2) bekezdés szerinti nyilatkozatát visszavonja, a felsőoktatási intézmény tanévenként köteles önköltséges képzésre átsorolni.

2017. szeptember 1-től hatályos szöveg:

(8) E törvénynek - az oktatás szabályozására vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2016. évi CXXVI. törvénnyel megállapított - 48. § (2) bekezdésében meghatározott feltételeket a 2016/2017. tanév első félévében tanulmányaikat megkezdő hallgatókra, majd azt követően felmenő rendszerben kell alkalmazni. A 2016/2017-es tanévet megelőzően tanulmányait megkezdő, magyar állami (rész)ösztöndíjjal támogatott képzésben részt vevő hallgatót, aki az utolsó két olyan félévben, amelyben hallgatói jogviszonya nem szünetelt, nem szerezte meg legalább az ajánlott tantervben előírt kreditmennyiség ötven százalékát, illetve az intézmény szervezeti és működési szabályzatában ajánlott tanulmányi átlagot, továbbá azt, aki a 48/D. § (2) bekezdés szerinti nyilatkozatát visszavonja, a

felsőoktatási intézmény tanévenként köteles önköltséges
képzésre átsorolni.¹⁶

¹⁶ Az összefoglaló a BME tájékoztatója alapján készült, a BME EHK közreműködésével.
https://www.kth.bme.hu/document/1796/original/Tanulmanyi_alapu_atsorolas_tajekoztato.pdf (Letöltés
ideje: 2021. 01. 30.)

Felvétel éve	Minimálisan elérendő kreditmennyiségre vonatkozó feltétel	Logikai kapcsolat	Minimális tanulmányi átlagra vonatkozó feltétel
2012/2013. tanévtől 2014/2015. tanévig kezdők	Mintatanterv szerinti 50%, általában 30 kredit	VAGY	Intézményi TVSz-ben meghatározhatott átlag
2015/2016. tanévben kezdők	Mintatanterv szerinti 50%, általában 30 kredit	VAGY	Intézményi TVSz-ben meghatározhatott átlag
2016/2017. tanévben kezdők a 2017. szeptember 1-ig elvégzett átsorolások esetén	2x18 azaz 36 kredit	ÉS	Rendelet szerint képzési területenként eltérő
2016/2017. tanévben kezdők a 2017. szeptember 1. utáni átsorolások esetén	2x18 azaz 36 kredit	VAGY	Rendelet szerint képzési területenként eltérő
2017/2018. tanévben és azt követően kezdők	2x18 azaz 36 kredit	VAGY	Rendelet szerint képzési területenként eltérő

87/2015. (IV. 9.) kormányrendelet (Vhr87) 10. sz. melléklete határozza meg 2020/2021-ig tanévről tanévre növekvő mértékben az alábbi táblázat szerint:

Képzési terület a 139/2015. (VI. 19.) Korm. rendelet szerint	Súlyozott tanulmányi átlag az adott időszakban				
	2016. szeptember 1. és 2017. augusztus 31 között	2017. szeptember 1. és 2018. augusztus 31 között	2018. szeptember 1. és 2019. augusztus 31 között	2019. szeptember 1. és 2020. augusztus 31 között	2020. szeptember 1-től
bölcsészettudomány	2,5	2,75	3,0	3,25	3,5
gazdaságtudományok	2,25	2,5	2,75	3,0	3,0
informatika	2,25	2,5	2,75	3,0	3,0
műszaki	2,25	2,5	2,75	3,0	3,0
pedagógusképzés	2,5	2,75	3,0	3,25	3,5
társadalomtudomány	2,5	2,75	3,0	3,25	3,5
természettudomány	2,25	2,5	2,75	3,0	3,0

Jövőkép

Ahogy a fenti néhány oldal is bizonyítja a jelenleg átsorolási rendszer a felmenő rendszer miatt egyelőre egy nehezen követhető és sokak által át nem látható bonyolult struktúrának tekinthető. A HÖÖK már 2017-es Jövőkép programjában megfogalmazta, hogy a jelenlegi átsorolási rendszer helyett egy motivációra építő, az előírt mintatanterv szerinti haladást pozitívan ösztönző rendszer kiépítést tartja indokoltnak. A HÖÖK elkötelezett a minőségi magyar felsőoktatás mellett, melynek záloga az, hogy a hallgatók motiváltak és időben fejezzék be tanulmányaikat, azonban úgy gondoljuk, hogy ez a motiváció nem fordulhat át egy előrehaladást gátló, hatalmas anyagi teherbe forduló fizetési kötelezettséggé. 2019 nyarán intézményi adatbekérését folytattunk a hallgatói önkormányzatok bevonásával a tanulmányi okból történő átsorolás tényeit rögzítendő:

Intézmény	Összesen átsoroltak száma 2018-ban	Összesen átsoroltak száma 2019-ben	Tanulmányi okból átsoroltak száma 2018-ban	Tanulmányi okból átsoroltak száma 2019-ben	Intézmény hallgatói létszáma	átsorolt hallgatók aránya 2018-ban	átsorolt hallgatók aránya 2019-ben
EKE	605	512	312	317	7287	4,28%	4,35%
SZIE	323	323	230	230	11160	2,06%	2,06%
ELTE	2055	1531	1348	1139	30322	4,45%	3,76%
PE	435	418	315	317	5910	5,33%	5,36%
OR-ZSE	22	27	15	21	153	9,80%	13,73%
NKE	43	56	29	48	6864	0,42%	0,70%
DUE	130	17	110	16	1392	7,90%	1,15%
PTE	1179	1029	620	690	20082	3,09%	3,44%
BME	1720	1605	1214	1145	21699	5,59%	5,28%
SE	26	16	14	16	10945	0,13%	0,15%
PPKE	148	201	52	100	8165	0,64%	1,22%

A rendelkezésünkre álló előzetes információk, valamint előzetes modellkalkulációink szerint az idei 3,00%-os, illetve 3,24%-os küszöb mellett van olyan kar, ahol az átsorolandó hallgatók létszáma kiteszi az összes állami ösztöndíjas létszám negyedét. Ráadásul az eltérő szakokon, de még különböző oktatók között is korántsem egységes az egyes érdemjegyek alkalmazási gyakorlata a tanulmányi teljesítmény értékelése során, különösen a jeles és elégséges közötti érdemjegyek vonatkozásában. A beérkezett hallgatói véleményekből világosan látszik, hogy a megüresedő állami ösztöndíjas helyeket ilyen nagy számban a legtöbb esetben már nem is tudják az intézmények betölteni önköltséges hallgatókkal. Annak idején a változtatás egyik fő indoka az önköltséges hallgatók részére az átjárás kiszélesítése, a térítésmentes képzésbe való későbbi bekerülés biztosítása volt. Ezzel szemben úgy látszik, hogy azoknak, akik az

önköltséges költségviselési formában megfelelnek a visszaszorulási feltételeknek már korábban is elegendő szabad hely állt nyitva. Nyilvánvalóan a fent jelzett tendencia csak még súlyosabb mértékben jelentkezne, ha folytatódna a küszöb emelése. A HÖÖK meglátása szerint ez a rendszer nem csak igazságtalan, hiszen az intézmény által elvárt tanulmányi követelmények elégséges teljesítése esetén is bünteti a hallgatót, de jelentős nehézségeket okozhat a magyar családok számára is. A fizetős képzésre átkerülve sok hallgató nem tudja vállalni a képzés folytatását (különösen így van ez az 5-6 éves osztatlan képzések esetén, ahol távoli még a diploma megszerzése, és az önköltség is itt a legmagasabb), vagy ha mégis, akkor is csak családjának jelentős áldozatvállalása árán. A korábbi évek statisztikai adataiból készített kimutatások alapján az átsorolt hallgatók esetében jelentősen nő a lemorzsolódási arány, kiemelten az osztatlan szakok (összesen 73793 képzés) esetében. A lemorzsolódás azok között, akik képzésük kezdetétől fizetős képzésben vesznek részt (58,79%) több mint kétszerese a teljes képzési idejükben államilag támogatott hallgatókhoz (23,74%) képest. A fent jelzett ellentétes irányú átsorolás eredményessége itt is szembeötlő.¹⁷ Emellett egyes szakok esetén az előrehaladást segítő mintaterv is problémákat okozhat a sikeres továbbhaladásban.¹⁸

- Ezért megfontolásra javasoljuk, hogy a következő átszorulási időszak előtt a Fenntartó egy részletes és validált modellszámítás, valamint helyzetkép felállítása után fontolja meg a további átlagemelésektől való elállást.

¹⁷ FIR adatok, 2018. nyara, átszorulás hatása a lemorzsolódásra.

¹⁸ A Semmelweis Egyetem általános orvos szakán, ha valaki a 4. félévben nem teljesíti a 10 kredit értékű Élettan II. tantárgyat (de minden más tantárgyát igen), akkor a következő 2 félévben 12 kreditértékű új tantárgyat, valamint magát az Élettan II. tantárgyat, összesen tehát 22 kredit értékű tantárgyat vehet fel. Az egyetem eljárásrendje szerint választható tantárgyként összesen a kötelező tantárgyból felvett kreditek 40%-ának megfelelő kredit vehető fel.

EGY KÉRDŐÍVET KITÖLTÖTT HALLGATÓ VÉLEMÉNYE:

*„30 kreditet várnak el a félévre, ami 900 óra tanulás 12 hétre, ami 72 hetente.
Egy átlag ember munkában 40 órát dolgozik.”*

A MIT ÉRZÉKELNEK A HALLGATÓK A KREDITRENDSZERBŐL?
**A FELSŐOKTATÁSI KÉPZÉSEK TARTALMA ÉS
MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSA**

A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság önmeghatározása szerint (MAB) „a felsőoktatásban folyó képzés, tudományos kutatás, művészeti alkotótevékenység tudományos minőségének ellenőrzését, biztosítását és értékelését elősegítő országos szakértői testület. A MAB fő feladata Magyarország felsőoktatási intézményeiben a magas szintű oktatást támogató értékelő tevékenység, a képzés valamennyi szintjét és résztvevőjét támogató minőségbiztosítás. A MAB tevékenysége során figyelembe veszi a felsőoktatásra vonatkozó jogszabályokat, ellátja a számára előírt feladatokat, megfelel az ESG 2015 által rögzített kritériumoknak, és alkalmazza a MAB szakbizottsági és testületi munkája során kidolgozott objektív, komplex és korszerű szempontokat. A MAB tevékenységével erősíti a független működést, értékelő munkájában a nemzetközi standardoknak megfelelő módszertant alkalmaz, fejleszt és/vagy adaptál. A MAB szakértői, akkreditációs, elemző és javaslattevő tevékenysége, követve a nemzetközi standardokban rögzített értékelveket, objektív kritériumrendszerre épül, független, elfogulatlan, politikamentes. A MAB valamennyi tevékenységével törekszik a felsőoktatási intézmények belső minőségbiztosítási kultúrájának erősítésére, segítve ezzel a magyar felsőoktatás minőségének javítását, nemzetközi elismertségének növelését. A MAB tudományterületi szakbizottságai, valamint az intézményi látogatóbizottságai is teljes jogú hallgató tagokkal rendelkeznek. A hallgatói képviselők így a szaklétesítések, szakindítások, intézményakkreditációs látogatások, valamint az egyetemi tanári pályázatok elbírálásakor is részt vesznek a belső és külső minőségbiztosítási folyamatokban.”¹⁹

Helyzetkép

A Bologna-rendszerű képzések bevezetését követő 10 évben nem került sor a felsőoktatási intézmények által indítható képzések felsorolását, valamint tartalmát meghatározó jogszabályok átfogó felülvizsgálatára. Mivel 2015-re időszerűvé vált a felsőoktatási szakok struktúrájának és az egyes szakok tartalmi kereteinek modernizációja, a Kormány 2015 júniusában fogadta el a felsőoktatási szakok jegyzékét újraszabályozó 139/2015. (VI. 9.) Korm. rendeletet. Ezt követően a Magyar Rektori Konferencia, valamint a felsőoktatáson kívüli szakmai, illetve munkaadói

¹⁹ A MAB hivatalos weboldala: <https://www.mab.hu/mab/> (Letöltés ideje: 2021. 01. 30.)

szervezetek – részleges – bevonásával felülvizsgálatra kerültek a szakok képzési és kimeneti követelményei, amelynek eredményeképpen kiadásra került a felsőoktatási szakképzések, az alap- és mesterképzések képzési és kimeneti követelményeiről, valamint a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet módosításáról szóló 18/2016. (VIII. 5.) EMMI rendelet. A rendelettel megállapított új követelményeket első alkalommal a 2017/2018. tanévben az első évfolyamot megkezdő hallgatókra kellett alkalmazni. Az intézményeknek tehát 2017 nyaráig kellett átdolgozniuk tanterveiket, és szeptembertől már a megújult szerkezetben indulhattak a képzések. A felsőoktatási stratégia 3.1.5-ös pontja is megállapítja, hogy a szakok Képzési és Kimeneti Követelményeinek 2016-os felülvizsgálata sikeresen lezárult, azonban annak gyakorlatba történő implementálása még nem ment végbe teljes mértékben. A képzések tartalmán belül a szakmai gyakorlatok kérdését is önállóan kell említeni, hiszen ezek továbbra is hangsúlyos szerepet kapnak számos szak képzési és kimeneti követelményeiben, ugyanakkor a korábbi, a szakmai gyakorlatokkal kapcsolatos költségeket célzottan fedező támogatás megszűnése óta az intézmények egyre kevesebb figyelmet tudnak fordítani ezekre. Előrelépést jelentett, hogy az új képzési és kimeneti követelményekben a legtöbb szakmai gyakorlathoz már tartozik kreditérték, ugyanakkor még mindig találni olyan szakokat, ahol ez nem valósul meg. További pozitív változás az is, hogy 2016 óta az Oktatási Hivatal helyszíni ellenőrzés keretében vizsgálhatja a felsőoktatási intézmény szakmai gyakorlat-szervezési tevékenységét, a nyilvántartásában lévő szakmai gyakorlóléhely, belső gyakorlóléhely nyilvántartási adatainak valódiságát, teljességét, megfelelőségét és jogszerűségét. Az Nftv. szerint a szakmai gyakorlatért díjazás illeti meg a hallgatót. A hallgatói visszajelzések alapján azonban egyes esetekben a tantárgyak kreditértéke és a teljesítésükhöz szükséges időbefektetés között nem teljesül az Nftv. 108. § 24. pontjában előírt összefüggés, azaz az 1 kredit=30 munkaóra. Ahogy a fejezet elején található mottó is bizonyította a hallgatók nagy többsége nincs tisztában azzal, hogy a kreditértéknek nem csak a kontaktóra mennyiségét kell díjaznia, hanem a teljes féléves tanulási folyamatot. Ez abból is fakadhat, hogy vélhetően az oktatók nagy többsége sem tudja azt, hogy a kreditértékek meghatározásakor a fenti szabály mind a kontaktórán történő tudásátadás, mind az egyéni tanulás elismerésére szolgál.

Jövőkép

A fenti problémák orvoslása érdekében, a hallgatói vélemények megismerése és HÖÖK belső érdekegyeztető fórumainak véleményét összegyűjtve az alábbi javaslatokat fogalmazzuk meg a képzések tartalmát és azok minőségbiztosítását illetően:

- A képzések tartalmát érintő, kreditrendszerből fakadó problémákkal kapcsolatban a képzési és kimeneti követelmények (KKK) rendszeres és folyamatos felülvizsgálatát biztosítani kell az érintett stakeholderek bevonásával. A jelenlegi minisztériumi rendeleti szintű KKK-kat érdemes lenne mindössze egyfajta miniszteri ajánlásként megjeleníteni az Innovációs és Technológiai Minisztérium honlapján.
- A kritériumkövetelményeket (0 kredites tárgyakat) mint az ECTS-el ellentétes módon megjelenő tanegységeket meg kell szüntetni, vagy kreditet érő tárgyakká konvertálni.
- A MAB intézményi akkreditációs eljárásai során a bizottságnak ellenőriznie kell, hogy a tantervek megalkotása után az intézmény rendelkezik e szabályozott folyamatokkal az allokált kreditértékek validálására. A tantervek felülvizsgálatának ezen folyamatába az intézményi hallgatói önkormányzat bevonása szükséges a hallgatói érdekek megjelenítésére. Az eljárás során különös tekintettel kell lenni a szakmai gyakorlatok kreditértékének ellenőrzésére.
- Az intézményi szinten zajló tantervi követelmények felülvizsgálatakor az egyéni tanulási folyamatot erősíteni szükséges; nyugat-európai mintáknak megfelelően a szakterületek és tanegységek meghatározásakor törekedni kell a tantervi fragmentáltság megszüntetésére, a tantárgyak kreditértékének növelésére.
- A szakindítási eljárások során a MAB-nak kiemelten vizsgálnia szükséges, hogy az előakkreditációs anyagokban megjelennek-e a fenti elvárások, az egyéni tanulási folyamatok, valamint a tanulásorientált szemlélet.

Létre kell hozni egy olyan felületet, ahol a hallgatók átlátható és transzparens módon értékelhetik a szakmai gyakorlati helyeket, amely megkönnyíti a gyakorlat előtt álló hallgatók választását is.

EGY KÉRDŐÍVET KITÖLTÖTT HALLGATÓ VÉLEMÉNYE:

„Részt vettem külföldi részképzésben, ahonnan az egyetemem minden kreditem elfogadta, viszont alacsony kreditértékkal, mivel az adott országban alacsony kreditértékűnek számítottak a tárgyak. Így mindösszesen 15 kreditet tudtam külföldről beszámíttatni, s ezáltal az azt követő félévekben 35 és 38 kreditet teljesítve (ami, valljuk be, túl sok) is még egy tárgyat csúsztatnom kellett egy plusz félévre. A külföldi részképzést viszont abszolút nem bántam meg, és újra így tenném, ha lehetne.”

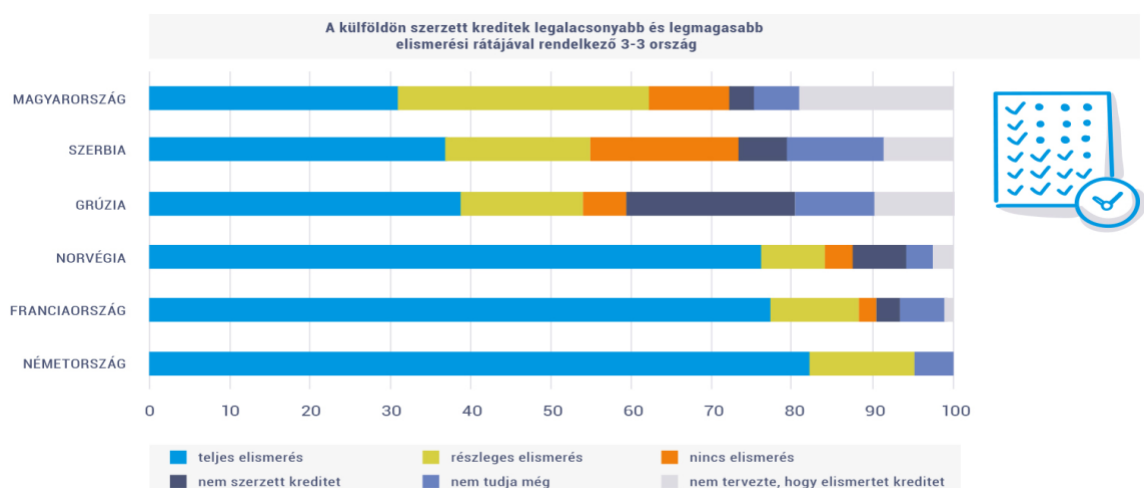
MIT ÉRZÉKELNEK A HALLGATÓK A KREDITRENDSZERBŐL?

KREDITELISMERTETÉS ÉS MOBILITÁS

A HÖOK már 2017-es, a kormányzat által is tárgyalt Jövőkép Programjában megfogalmazta, hogy „a magyar hallgatók mobilitásának növelése érdekében megoldást kell találni a külföldi tanulmányokhoz kapcsolódó adminisztratív terhek csökkentésére, a kreditelismerés rendezésére, hiszen adott esetben a hallgató tanulmányi előrehaladását veszélyezteti az intézményi gyakorlat.” A kreditelismerés folyamatának áttekintését a HÖOK mellett számos más felsőoktatási szereplő elvégezte, amelynek konklúziója, hogy a keretrendszer revízióra szorul, amelyet alátámasztanak hazánk az Európai Unió többi tagországához mért mobilitási adatai is. Az 2019-ben publikált és plénuma által egyhangúan elfogadott Kreditelismertetési jelentése a felsőoktatási aktorok észrevételeivel összhangban a hallgatói képviselet meglátásait foglalja össze a kreditrendszer működési mechanizmusait illetően, amelyet minden esetben javaslattétellel egészítettünk ki.

Helyzetkép

A 2018-as Eurostudent VI. nemzetközi kutatás eredményei alapján Magyarország az utolsó helyen áll az európai uniós tagországok között a felsőoktatási kreditek elismertetésének rangsorában. A friss Erasmus-statisztikák alapján nem állunk jobban a mobilitási hajlandóság tekintetében sem. A 2017-2018-as tanévben összesen 4373 hallgató, azaz a teljes magyar hallgatói létszám 1,5% folytatott külföldi résztanulmányokat, míg a hasonló felsőoktatási létszámokkal rendelkező Csehországban összesen 7365 fő, azaz a teljes cseh hallgatói létszám 2,3%-a.

Forrás: EUROSTUDENT VI., Bertelsmann Verlag, Bielefeld, 2018, Chapter 1.7

Az ezen tény nyomán elkészült Magyar Rektori Konferencia kreditjelentés számos olyan pontjára világít rá a kreditrendszernek, amelyre már a HÖÖK is tett javaslatot, vagy mellyel egyetértett, egyetért. Osztjuk az MRK nézeteit a jelentés főbb megállapításairól, miszerint:

- az elismerési folyamat túlbürokratizált, hiszen túl sok szereplő vesz részt a folyamatban, amely akadályozza a hallgatót a külföldi részképzésben való részvételben.
- a kreditbefogadással kapcsolatos megközelítés túlságosan oktató és tantárgy központú, hiszen elsősorban a tantárgyi tematika alapján próbálja a befogadandó-elfogadott tárgy közti azonosságot meghatározni, amely a többnyire hiányos dokumentáció miatt problematikus
- az elismerés mechanizmusa intézmény, nem pedig hallgató/tanulás központú, ez pedig csorbítja az egyéni fejlődés lehetőségét, tanulásból származó haszon maximalizálását, nem beszélve a logisztikai, időbeli, tantervi csúszással kapcsolatos és ebből következő pénzügyi többlet terhek összességéről, amelyeket a folyamat túlbürokratizálása okoz
- A nemzetközi standardok ismeretének hiánya, továbbá jogszabályok értelmezésével kapcsolatos megrögződött, jogalkotói szándékkal ellentétes gyakorlata, amely jellemzően a hallgatók kárára történik.

Ez összhangban áll a Magyar Nemzeti Bank 330 pontos ajánlásaival is, mely szerint szükséges a külföldi részképzési lehetőségek növelése: Annak érdekében, hogy csökkenjen a teljesen külföldön tanuló és végül ott letelepedő diákok aránya, érdemes bővíteni a külföldi részképzési lehetőségeket (például: Erasmus, Erasmus+, CEEPUS), valamint az intézmények által működtetett csereprogramok számát. Ezen felül érdemes arra törekedni, hogy a diákok már a középiskolában tisztában legyenek azzal, hogy ha a hazai felsőoktatásban folytatják tanulmányaikat, akkor is lesz lehetőségük arra, hogy kipróbálják magukat külföldön, ehhez nem kell az egész képzést más országban végezniük. Átmeneti időre is biztosítani kell a hazai és európai forrásokból megvalósuló külföldi részképzések és tanulmányutak lehetőségét.

A mobilitási programban részt vevő hallgatók kreditjeinek elismerésének tendenciája az eltérő intézményi gyakorlatok miatt egyetemenként változó, de általánosságban elmondható, hogy mindenhol vannak problémák. A kötelező tárgyak vonatkozásában

egy az egész felsőoktatásban jelen lévő kérdésről beszélhetünk, ugyanis ahogy a Magyar Rektori Konferencia elismerési munkacsoportja is kifejti a jelentésében, nagyszámú képzési program erősen kötött tantervvel rendelkezik, melyekben a számos kötelező tárgy mellett kevés a választható kurzus. Ezért az ilyen képzésben tanuló hallgatóknak nehéz olyan tantárgyakat találni a fogadóintézmény kínálatában, amik a hazai tanterv kurzusainak tematikájával összeegyeztethetőek.

Jövőkép

A HÖOK egyetért abban, hogy a kreditbefogadás folyamata túlzott mennyiségű adminisztrációt igényel, amelyet tovább súlyosbít a tény, hogy a döntésekkel kapcsolatos felelősségi körök kérdése sem tisztázott. Az intézmények keresik az eljárás egyszerűsítésének, átláthatóbbá tételének módjait, különböző technikákat vezetnek be annak érdekében, hogy a hallgatók számára is megkönnyítsék a várható döntési kimenetet (például kredit-egyenértékűségi listák gondozása és közzététele, előzetes tanácsadás és szűrés); a tantervi előtanulmányi rend oldása (több intézményben is radikálisan csökkentették az előfeltételeket és ezzel összefüggésben kedvező tapasztalatokról számoltak be); és jelentős erőfeszítéseket tesznek a hallgatók minél jobb, alaposabb tájékoztatása érdekében. Ez utóbbi paradoxona, hogy míg az intézményi szereplők úgy vélik, kellően bőszeges és jól érthető információval látják el a hallgatókat, addig a hallgatók a tájékoztatás elégtelenségéről panaszkodnak. A beszámítást technikai körülmények is korlátozzák, a befogadott krediteket az elektronikus tanulmányi nyilvántartásban rögzíteni kell, a szerzett tanulási eredményeket tantervi elemeknek, egységeknek kell megfeleltetni.

A fenti problémák orvoslása érdekében, a hallgatói vélemények megismerése és HÖOK belső érdekegyeztető fórumainak álláspontját összegyűjtve az alábbi javaslatokat fogalmazzuk meg a kreditelismertetés kérdéskörét illetően:

- Kreditelismertetés folyamatának egyszerűsítése, lehetőség szerinti automatizálása a túlbürokratizáltság okozta akadályozó tényezők felszámolása érdekében.

- A kreditelismertetés alapja ne a tantárgy, hanem a kredit legyen, így ha egy külföldön teljesített kurzus ismeretanyaga és kreditszáma több hazai kurzussal is megfeleltethető, akkor nem veszik el a hallgató teljesítményének egy része.
- A Fenntartó valamint a Tempus Közalapítvány bevonásával ellenőrzési folyamatot szükséges kidolgozni arra, hogy az intézményvezetők valóban betartják-e az Erasmus Chartában valamint az intézményközi szerződésekben foglalt kötelezettségeket.
- Kötelező mobilitási ablak fogalmát miniszteri vagy kormányrendeleti szinten definiálni szükséges a jelenleg intézményi heterogenitás miatt, továbbá az ablak meglétét ellenőrizni szükséges az intézményi tantervek felülvizsgálatakor.

EGY KÉRDŐÍVET KITÖLTÖTT HALLGATÓ VÉLEMÉNYE:

„Nem önmagában rossz a rendszer. Alkalmazása a rossz bizonyos helyeken.
Rengeteg 1-2 kredites óra mellett (amikre természetesen nem annyit kellene papíron
dolgozni, mint amennyit valójában beleteszünk) nem lehet semmi mást csinálni. Az órák
többsége elmegy elmélettel és nincs idő arra, hogy aki szorgalmas,
maga képezze magát, legalábbis nagyon nehéz.”